QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF JOSEPH AZZOPARDI
ONOR. IMĦALLEF JOSEPH R. MICALLEF
ONOR. IMĦALLEF TONIO MALLIA

Seduta ta' nhar it-Tnejn, 16 ta' Diċembru, 2019.

Numru 9

Rikors numru 1253/07 AE

Edmund J. Grech u martu Mary Stella Grech

v.

Carmel *sive* Charles Micallef u martu Anita Micallef

Il-Qorti:

1. Dan huwa appell imressaq mill-atturi (minn issa 'l hemm imsejħa "l-appellanti") minn sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-28 ta' Lulju, 2014, (minn issa 'l hemm imsejħa "s-sentenza appellata"), li biha u għar-raġunijiet hemm imfissra, qatgħet kawża miftuħa minnhom dwar għoti ta' rendikont billi astjeniet milli tqis aktar l-ewwel talba attriċi għall-ħatra ta' periti komputisti biex jillikwidaw il-konteġġi bejn il-partijiet u d-

differenza tal-ħlasijiet rispettivi magħmulin minnhom; ċaħdet it-tieni u t-tielet talbiet attriċi għaliex sabet li l-atturi ma jmisshom jitħallsu l-ebda somma; u laqgħet ir-raba' talba attriċi billi ordnat il-bejgħ b'irkant taħt l-awtorità tal-Qorti (liċitazzjoni) tad-dgħajsa PTF 840 "*Monte Carmelo*". Fl-istess sentenza, l-ewwel Qorti sabet li l-ewwel talba rikonvenzjonali tal-intimati (minn issa 'l hemm imsejħa "l-appellati") saret għal xejn għaliex id-dgħajsa kienet taż-żewġ partijiet u laqgħet it-tieni u t-tielet talbiet rikonvenzjonali billi ordnat lill-appellanti jħallsu lill-appellati s-somma ta' elf mija u tmenin euro (€ 1,180) bħala sehemhom min-nefqa li saret mill-istess appellati biex id-dgħajsa tinżamm f'kundizzjoni tajba. Dik il-Qorti ikkundannat lill-appellanti jħallsu l-ispejjeż tal-kawża, b'dan illi l-appellati kellhom iħallsu għaxra fil-mija (10%) tal-ispejjeż tagħhom, filwaqt li l-ispejjeż marbuta mal-liċitazzjoni tad-dgħajsa (magħduda dawk tar-raba' talba tal-appellanti) kellhom jitħallsu ndaqs bejn il-partijiet;

2. Biex waslet għad-deċiżjoni tagħha, l-ewwel Qorti għamlet dawn il-kunsiderazzjonijiet:

> "*Il-kwistjoni hi dwar lancja li hi proprjeta tal-kontendenti.*
> *"Min-naha tal-atturi qeghdin jitolbu li:-*
>
> *"i. Isiru konteggi bejn il-partijiet dwar il-flus li kull parti harget. L-atturi jippretendu li huma kredituri tal-konvenuti.*
> *"ii. Isir il-bejgh b'licitazzjoni tad-dghajsa.*
>
> *"B'rikonvenzjoni l-konvenuti qeghdin jitolbu li:-*
>
> *"i. Dikjarazzjoni li l-konvenuti hargu s-somma ta' €2,416 iktar mill-atturi jew somma ohra, u li jirreferu ghall-ispejjez ta' manutenzjoni u ghal-lancja.*

“ii. Tikkundanna lill-atturi jhallsuhom is-somma ta’ €1,180.

“Il-qorti semghet il-provi u rat l-atti li jinkludu noti ta’ sottomissjonijiet.

“L-atti huma voluminuzi fuq kwistjoni li fir-realta’ setghet tigi rizolta b’mod pacifiku u bi ftit rieda tajba. L-atti jaghtu xenarju ta’ pika kbira bejn il-kontendenti.

“Waqt is-seduta tat-12 ta’ Marzu 2010 il-qorti kienet inkarigat lil John Bonnici bhala espert komputist (fol. 99) li pprezenta r-rapport fl-1 ta’ Marzu 2011 (fol. 112) u kkonkluda li l-qorti ghandha tilqa’ t-talba tal-attur fis-somma ta’ ***€968.56****. Skond il-konteggi li ghamel il-perit gudizzjarju (fol. 136):*

“L-attur Edmund Grech hareg …………..Lm9,032.22
“Il-konvenut Carmel Micallef hareg ….. Lm5,001.58
“Total: ***Lm14,033.80***

“B’hekk kull parti kellha tohrog Lm7,016.90
“Carmel Micallef hareg inqas minn
Edmund Grech Lm2,015.32
“Hlas akkont li sar minn Carmel Micallef Lm1,600
“Ammont li ghandu jhallas C. Micallef Lm415.90 (€968.56)*.*

“Il-kalkoli tal-espert gudizzjarju m’humiex bazati fuq ricevuti hlief ghal dawk li pprezenta l-attur a fol. 66, 70 u 73, ghaliex f’dak l-istadju hadd ma kien ipprezenta ricevuti. Fil-fatt meta gie pprezentat ir-rapport il-konvenuti kienu ghadhom kontumaci.

“Flimkien mar-rikors guramentat ir-rikorrent ipprezenta rapport ta’ Evan Mohnani li jkopri l-perjodu mis-16 ta’ Dicembru 1987 sal-4 ta’ Marzu 2003, u fejn ikonkluda li l-attur hareg ***Lm8,371*** *(€19,499) filwaqt li l-konvenut hareg* ***Lm5,148*** *(€11,991.61). Mohnani kien gie nkarigat mill-konvenuti. Skond il-kalkoli tieghu hemm differenza ta’* ***Lm3,223*** *(€7,507.57) bejn il-hrug tal-attur u tal-konvenut. Ghalhekk Charles Micallef kellu jhallas lil Edmund Grech is-somma ta’ Lm1,612 (€3,754.95), li minnhom ighid li thallset Lm1,600 (€3,727) bil-bejgh ta’ garaxx fl-1993*[1] *u ghalhekk kien fadal bilanc ta’* ***Lm12 (€27.95)*** *[fol. 41]. Ir-reazzjoni tal-attur ghal din l-ittra saret permezz ta’ ittra datata 23 ta’ Mejju 2003 (fol. 43) fejn fost affarijiet ohra qal li qatt ma kien iltaqa’ ma’ Mohnani.*

“F’affidavit li pprezenta fid-29 ta’ Awissu 2011 il-konvenut spjega l-oggezzjonijiet li ghandu ghal dak li rrelata il-perit komputista (fol. 171 et seq), u dan jirrigwarda:

“1. ***Additional payments of engines ghal Lm132 fit-30 ta’ Marzu 1991****. Ma jirrizultax li l-attur ipprezenta ricevuti. Kif qal il-konvenut din*

[1] Fatt mhux kontestat.

is-somma m'hijiex inkluza fir-records tal-attur tal-2003 (ara Dok. A2 a fol. 184-199) u lanqas fid-dokument K li pprezenta l-attur u li ddeskrivieh bhala Draft account fuq sistema kalamazoo (fol. 6). Kien fl-interess tal-attur li jzomm ricevuta tal-hlas li jallega li ghamel. Ghalkemm ghamel riferenza ghall-kont a fol. 71 (ara affidavit ulterjuri a fol. 957 et seq) li hu ghas-somma ta' Lm4,132, ipprezenta biss ricevuta datata 8 ta' Jannar 1991 ghal Lm4,000 (fol. 70). Ghalkemm fir-rikors guramentat l-atturi ppremettew li l-ircevuti kienu nghataw lill-konvenuti, jekk hu hekk kien fl-interess taghhom li jzommu kopja.

*"2. **Set-off part junker costs fl-ammont ta' Lm400 fit-3 ta' Lulju 1997**. F'dan ir-rigward l-attur ipprezenta dokument P a fol. 73 datat 3 ta' Lulju 1997. Fid-dokument A2 din ic-cifra ma tissemmiex. L-attur ma tax spjegazzjoni dwar dan il-fatt. Fir-realtà ma jidhrix li dawn kienu spejjez li l-attur effettivament hareg mill-but. Il-qorti hi tal-fehma li l-oggezzjoni tal-konvenut hi gustifikata meta tqies li l-attur ma ta l-ebda raguni ghalfejn din l-item ma nkludihx fl-accounts tas-sena 2003. L-attur ipprova jiggustifika din l-entry meta f'affidavit ulterjuri qal: "Fi Frar 2003 Micallef kien accetta li dan l-ammont jidhol bhala parti milli kellna naghtu lil John Farrugia maghruf bhala l-Junker" (fol. 966). Jekk kien hekk suppost hemm entry fl-accounts li l-attur ta lill-konvenut bl-ittra tad-9 ta' April 2003 (Dok. A1 fol. 183), li pero' m'hemmx. Inoltre, l-affidavit ta' Anthony Caruana (fol. 951) ma jghinx lill-attur in kwantu ma jirrizultax li ghamel xi xoghol fuq id-dghajsa.*

*"3. **Bejgh tal-magna Kity ghas-somma ta' Lm425**. Oggezzjoni li l-qorti tqies li m'hijiex gustifikata meta tikkunsidra li giet inkluza fil-konteggi ta' Mohnani, li wara kollox gie nkarigat mill-konvenut (ara kontro-ezami ta' Mohnani fis-seduta tal-4 ta' Novembru 2011 [fol. 933]) u li kien biss fil-kors tal-proceduri li qajjem dan l-ilment.*

*"4. **Mastenbroek fl-ammont ta' Lm197.97 u mhux Lm277.96**. Kif qal tajjeb il-konvenut, f'ittra datata 18 ta' Gunju 2003 l-attur ikkonferma li l-ammont dovut kien ta' Lm197.97 (ara fol. 51).*

*"5. **Xiri ta' oggetti fl-ammont ta' Lm31.10**. Il-konvenut jilmenta li l-attur ma tax ricevuti u ghalhekk talab li jitnehhew mill-konteggi. Pero dawn iddahhlu fil-konteggi ta' Mohnani (Dok. A2) u ghalhekk m'ghandux ikun li issa li nqala' d-dizgwid il-konvenuti joggezzjonaw ghalihom. L-istess jinghad fir-rigward tal-ispiza ta' Lm7.75 ghal fibreglass, resin u hardner.*

*"6. **Rausi Insurance fl-ammont ta' Lm53.50**. Fil-konteggi tal-perit komputista saret entry fl-1 ta' Gunju 2002 u ohra fl-1 ta' Dicembru 2002. Jidher li l-insurance kienet ta' Lm107 fis-sena. L-attur ipprezenta ittra datata 1 ta' Gunju 2002 ghas-somma ta' Lm53.50 li baghat lill-konvenut (Dok. A a fol. 36) fejn jinghad: "Herewith is cheque for Lm53.50 (1/2 of Lm107) for the Rausi boat insurance payment. Please check the values for insurance purposes, of the equipment, boat, etc". F'ittra datata 15 ta' Lulju 2003 l-attur ikkonferma li l-insurance kien jirceviha l-konvenut*

(Dok. H a fol. 53). Il-konvenut ipprezenta ricevuta tal-hlas ta' Lm107 fit-3 ta' Gunju 2002 lil Rausi Insurance Agency Limited (fol. 583). L-attur ma tax spjegazzjoni ta' kif tnizzlet entry ohra ta' Lm53.50 f'Dicembru 2002. Ghalhekk tqies li l-oggezzjoni bhala gustifikata.

*"7. **Somma ta' Lm25.92 Poly floor Grey carpet**. Il-konvenut qal li hemm double entry fit-18 ta' Gunju 1994 u 17 ta' Gunju 2005. Ghalkemm hu veru li c-cifra hi identika, mill-konteggi ta' Mohnani hu evidenti li kien hemm zewg ricevuti u t-tnejn gew inkluzi fil-konteggi tieghu. Wahda datata 18 ta' Gunju 1994 li l-konvenut ipprezenta (fol. 370) u ohra li Mohnani ta n-numru 766 li l-konvenut ma pprezentax. Din l-oggezzjoni mhux ser tigi accettata.*

*"Meqjus dak li nghad hawn fuq il-qorti taddotta l-konteggi li ghamel Evan Mohnani fir-rigward tal-ispejjez li ghamlu l-atturi, u cjoe' fis-somma ta' **Lm8,371 (€19,499.18)**.*

"Mill-konteggi li ghamel l-attur hu evidenti li qieghed jippretendi hlas ta' imghax fuq l-ispejjez li ghamel. Il-qorti ma taqbilx meta tqies li:-

"i. Saret hafna enfazi fuq 'il fatt li dan kien negozju. M'hemmx dubju li d-dghajsa giet registrata ghas-sajd. Jidher ukoll li kien hemm xi ftit tad-drabi meta nbiegh xi hut. Jidher ukoll li kien hemm registrazzjoni mad-Dipartiment tal-VAT (ara prospett li pprezenta l-attur, fol. 35 fejn fl-ahhar parti jissemmew VAT Returns). Biex isahhah l-argument tieghu l-attur ipprezenta wkoll ittra li ntbaghatet mill-konvenut mit-Taqsima ta' l-Affarijiet Veterinarji u tas-Sajd, datata 29 ta' Settembru 2007 (fol. 1001, fejn jinghad li jekk ghas-sena 2007 ma kienx ser jigi registrata il-valur ta' qbid ta' hut ghal minimu ta' Lm750, "…. il-bastiment tieghek ser jitlef ir-registrazzjoni f'din il-kategorija kummercjali u ghaldaqstant ser jitpogga fil-kategorija rikreazzjonali (MFC)". Il-qorti temmen li pjuttost minn intrapriza kummercjali dan kien kaz ta' tnejn min-nies li thajjru jkollhom dghajsa biex jipprattikaw id-delizzju taghhom, u rregistrawha bhala dghajsa kummercjali sabiex jekk ikun hemm cans li jiehdu beneficcji, jehduhom. Fil-fatt irrizulta li anke ghal finijiet ta' assikurazzjoni, kienet assigurata bhala pleasure craft (ara dokumenti prezentati waqt is-seduta tat-2 ta' Mejju 2012). F'kull kaz minn imkien ma jirrizulta li kien hemm xi ftehim dwar meta kellu jsir il-hlas tal-ispejjez li jkun ghamel kull wiehed mill-koproprjetarji. Anzi bil-modus operandi tal-kontendenti jidher bic-car li ma kienx intiz li hekk kif issir spiza mill-attur jew konvenut, il-parti l-ohra thallas in-nofs tal-ispiza. Dan kien kaz ta' tnejn min-nies li ghandhom interess komuni. Kien biss fis-sena 2003 li hargu l-ewwel set ta' konteggi li hejja l-attur.

"ii. imghax m'ghandux jiddekorri qabel jigi ffinalizzat l-ezercizzju ta' konteggi, sabiex wiehed ikun jaf xi spejjez saru minn kull koproprjetarju. Wiehed ma jistax jinsa li dan kien kaz ta' shubija.

"Ghal dak li jirrigwarda spejjez li saru mill-konvenuti, skond il-konteggi ta' Mohnani il-konvenuti hargu s-somma ta' Lm5,148 filwaqt li skond il-

komputist mahtur mill-qorti hemm is-somma ta' Lm5,001.58 (bazat fuq it-taghrif li ta l-attur). Il-konkluzjoni tal-perit tekniku hi bazata fuq konteggi li ghamel l-attur. Ghalhekk hemm diskepanza ta' ***Lm146.42****. Hu evidenti li d-dizgwid hu minhabba spejjez li l-atturi jsostnu li ma nghatatx spjegazzjoni dwarhom (Ara Dok. T a fol. 780, imhejji mill-attur). Dawn kienu spejjez li qeghdin isiru fi zmien li ma kienx hemm dizgwid bejn il-kontendenti u li dwarhom hemm ricevuta ta' hlas. Fir-rigward tax-xiri ta' fuel l-atturi jsostnu li hemm ricevuti li jirreferu ghax-xiri ta' Super Fuel meta d-dghajsa kienet tuza diesel. Il-qorti rat ir-ricevuti u hi tal-fehma li ma tistax tasal ghal konkluzjoni li nxtara super fuel u mhux diesel. Lanqas ma rrizulta li l-konvenuti kellhom xi dghajsa ohra li kienet tuza dak it-tip ta' fuel. Ghalhekk fuq bazi ta' probabilità l-verzjoni tal-atturi ghandha mis-sewwa. Fic-cirkostanzi l-qorti ser taccetta li l-ispejjez saru fl-interess tad-dghajsa meritu tal-kawza.*

"Ghal dak li jirrigwarda l-ispejjez li saru mill-konvenut qieghed jippretendi hlas ghall-perjodu ***1 ta' Jannar 2014 sal-31 ta' Jannar 2011****. Ir-rikonvenzjoni li ppropona hi f'dan is-sens. Fil-fatt hu pprezenta l-konteggi li saru minn Mohnani ghal dan il-perjodu minn fejn jirrizulta li l-ispejjez li jghid li ghamel huma ta' €2,416 u li s-sehem dovut mill-atturi hu ta' €1,208. Il-konvenut ipprezenta r-ricevuti (fol. 602-655). Hu fatt li m'hemmx certezza dwar jekk l-ispejjez sarux kollha ghad-dghajsa meritu tal-kawza, in kwantu kull m'hemm hi l-kelma tal-konvenut. Hekk per ezempju hemm ricevuti li nhargu ghax-xiri ta' affarijiet minghand Anthony Cuschieri li jidher li ghandu general store. Wara li l-qorti rat id-dokumenti kollha li pprezentaw il-konvenuti tqies li principalment dak li qieghed jintalab jirrelata ghall-hlas ta' licenzji, assigurazzjoni u hlas lil Lonzu Garage. Il-qorti ma tarax ghalfejn ghandha tiskarta l-verzjoni tal-konvenuti. Hu veru li dawn il-konteggi jirreferu ghall-perjodu li fihom kien evidenti li digà hemm dizgwid bejn il-kontendenti, pero' l-qorti tqies li l-ispejjez huma limitati ferm meta tqies il-perjodu li qeghdin ikopru. Ghal dak li jikkoncerna l-hlas lil Lonzu Garage, ghalkemm l-attur qal li qatt ma ntalab il-permess tieghu sabiex id-dghajsa tinzamm hemm, fil-fehma tal-qorti x'imkien kellha tinzamm. Il-qorti m'hijiex tal-fehma li kien fl-interess tal-partijiet li tinzamm fil-bahar, u lanqas ma jirrizulta li l-attur ippropona xi soluzzjoni. Dan apparti li kif xehed il-konvenut stess hu evidenti li qabel inqala' d-dizgwid kien hemm digà drabi li l-kontendenti nqdew b'Lonzu Garage. Inoltre, jirrizulta li b'ittra datata 22 ta' April 2004 (Dok. O a fol. 694) il-konvenut kien gharraf lill-attur li kien inghata stima ta' Lm250 fis-sena biex id-dghajsa tinzamm hemmhekk ghalkem illum l-attur jallega li qatt ma rcieva ittra (ara affidavit ulterjuri). L-attur xehed li kieku kien jaf li d-dghajsa ser tittiehed ghand Lonzu Garage kien ser joggezzjona "… ghaliex jien kelli fejn inzommha – fil-garaxx mieghi f'Pembroke minghajr ma jkolli ghalfejn inhallas lil Lonzu" (fol. 964). Il-qorti ma temminx li l-attur ma kienx jaf fejn qeghda tinzamm id-dghajsa, u semmai kien fl-interess tieghu biex jipproponi lill-konvenut biex izommuha fil-garaxx tieghu biex jiffrankaw l-ispejjez. Dan apparti li f'ittra legali datata 23 ta' Novembru 2004 mibghuta lill-attur, gie nfurmat: "We are instructed to inform you that the vessel will be taken out of the water on Thursday 25th November 2004. It will be taken and stored at*

Lonzu Garage.". Il-verzjoni tal-attur li ma kienx jaf x'ser isir mid-dghajsa m'hijiex verosimili, u baqa' passiv.";

3. Fir-Rikors tal-Appell imressaq minnhom fit-18 ta' Awwissu, 2014, l-appellanti qalu li ħassewhom aggravati bis-sentenza appellata u, għar-raġunijiet hemm imfissra, talbu li din il-Qorti tirriformaha (għalkemm jindikaw data ħażina ta' meta ngħatat is-sentenza) billi filwaqt li tikkonfermaha safejn laqgħet ir-raba' talba tagħhom (dik li d-dgħajsa tinbiegħ b'irkant taħt l-awtorità tal-Qorti) u safejn sabet li l-ewwel talba rikonvenzjonali tal-appellati kienet saret għalxejn, tħassarha fil-bqija u, minflok, tilqa' t-talbiet l-oħrajn tagħhom (fosthom dik li titlob il-likwidazzjoni tas-somma dovuta lilhom mill-appellati) u tiċħad kemm l-eċċezzjonijiet tal-appellati għall-azzjoni attriċi u kif ukoll it-talbiet rikonvenzjonali kollha tal-Kontro-Talba tagħhom, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-istess appellati;

4. Min-naħa tagħhom, fir-Risposta mressqa fit-3 ta' Settembru, 2014, l-appellati laqgħu għall-appell tal-atturi billi, għar-raġunijiet hemm imsemmija, qalu li din il-Qorti jmissha tiċħad l-appell għaliex is-sentenza appellata kienet ġusta u jistħoqqilha tkun konfermata, bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-appellanti;

5. Semgħet it-trattazzjoni tal-appell waqt is-smigħ tad-29 ta' Ottubru, 2019, f'liema data l-kawża tħalliet għal-lum għas-sentenza;

6. Rat l-atti kollha tal-kawża;

Ikkunsidrat:

7. Illi din hija azzjoni ta' għoti ta' rendikont dwar l-użu u t-tħaddim ta' opra tal-baħar (lanċa tas-sajd[2]) li l-partijiet kellhom bejniethom f'ishma ndaqs. Il-fehma kienet li l-appellat jibni l-lanċa u l-appellant joħroġ nofs in-nefqa, kemm tal-bini tagħha u kif ukoll tat-tħaddim u ż-żamma tagħha fi stat tajjeb. Wara li nqala' diżgwid bejn il-partijiet, qamet il-kwestjoni tal-konteġġi tan-nefqiet li kull parti għamlet matul iż-żmien għat-tħaddim u għaż-żamma f'kundizzjoni tajba tal-lanċa. Baqa' ma ntlaħaqx qbil bejn il-partijiet u b'hekk infetħet il-kawża li kienet maħsuba li twassal għal-likwidazzjoni tan-nefqiet u l-qsim xieraq tagħhom, u wkoll għall-bejgħ tal-lanċa b'irkant billi l-appellanti ma ridux li jibqgħu komproprjetarji tal-lanċa mal-appellati. Għall-azzjoni attriċi, l-appellati ressqu azzjoni rikonvenzjonali li biha talbu li l-Qorti ssib li l-lanċa kienet tal-partijiet f'ishma ndaqs, issib li huma ħarġu aktar flus milli jmisshom u biex tikkundanna lill-appellanti jħallsu sehemhom minn dik id-differenza;

8. Illi l-appellanti qajmu ħames **aggravji mis-sentenza appellata** li, fil-qosor, huma dawn: (i) li s-sentenza appellata hija l-frott ta'

[2] Mogħtija l-isem ta' "*Monte Carmelo*" u reġistrata PTF 840 (u aktar 'il quddiem b'seħħ minn Jannar tal-2008, MFC 5840, ara Dok f'paġ. 943 tal-proċess)

applikazzjoni żbaljata tal-liġi minħabba li jidher li l-ewwel Qorti qieset li ma kienx dovut ħlas ta' mgħax meta kien ċar li l-kwestjoni bejn il-partijiet kienet tirrigwarda att ta' kummerċ; (ii) li l-ewwel Qorti warrbet il-konteġġi magħmulin minnhom u saħansitra dawk magħmulin mill-perit komputista mqabbad minnha u qagħdet fuq il-konteġġi magħmulin mill-appellati, bla ma tat raġuni għalfejn għamlet hekk; (iii) li l-ewwel Qorti ħalliet barra bla ma semmiethom xi pretensjonijiet (partiti) li huma kienu ressqu fil-'*claim*' tagħhom; (iv) li l-ewwel Qorti naqset li tieħu qies tal-fatti kollha rilevanti u saħansitra waslet għal fehmiet li jmieru 'l xulxin; u (v) li l-ewwel Qorti għabbiethom bil-ħlas ta' sehem qawwi mill-ispejjeż tal-kawża meta kellhom sehem daqs l-appellati fil-lanċa u meta l-arranġament kien li n-nefqa għaż-żamma tagħha tinqasam bin-nofs bejniethom;

9. Illi fl-**ewwel aggravju** tagħhom l-appellanti jisħqu li l-arranġament li kellhom mal-appellati kien jikkostitwixxi att ta' kummerċ għaliex jgħidu li dak kien "operazzjoni dwar bastimenti u navigazzjoni"[3]. Għalhekk, kull somma li xi naħa kellha titħallas min-naħa l-oħra kien jimxi l-imgħax fuqha minn dakinhar li kellu jsir il-ħlas. Jgħidu li l-liġi ma tagħrafx bejn opra tal-baħar u oħra f'dak li hija tqis bħala att oġġettiv ta' kummerċ. Huma jgħidu wkoll li, għall-kuntrarju ta' dak li qalet l-ewwel Qorti, jirriżulta bħala fatt li lill-appellati kienu għaddewlhom prospett tan-nefqiet li kien jiġbor fih kalkolu ta' mgħaxijiet miġmugħin u ma kienet tqajmet l-ebda oġġezzjoni

[3] Art. 5(f) tal-Kap 13

dwar dan min-naħa tal-istess appellati. Minbarra dan, l-appellanti jgħidu li biex inħarġet parti min-nefqa għall-bini tal-lanċa, intużat faċilità bankarja ('*overdraft*') maħruġa fuq isem l-appellant li fuqha l-imgħaxijiet kummerċjali kienu jimxu kull darba li jsir użu minnha;

10. Illi l-appellati jargumentaw li dan l-aggravju ma huwiex mistħoqq. Jibdew billi jgħidu li l-pretensjonijiet attriċi fit-talba ewlenija kienu dwar somma li kellha tkun likwidata u għalhekk ma setax jimxi l-imgħax fuq dak li ma kienx għadu ċar jekk kellux jitħallas jew kemm kien tali ammont. Dan jgħiduh b'aktar qawwa minħabba l-fatt li l-ewwel Qorti sabet li mhux talli ma kellhomx iħallsu xejn lill-appellanti, imma talli kienu huma l-kredituri tal-appellanti. Iżidu jgħidu li, safejn l-ewwel aggravju jrid li l-arranġament ta' bejniethom kellu jitqies bħala att oġġettiv ta' kummerċ, dan ma huwa minnu xejn għaliex il-lanċa li kellhom bejniethom kienu bnewha għal skopijiet biss ta' rikrejazzjoni u namra u ma kienet qatt maħsuba li taqdi xi għanijiet ta' sajd kummerċjali. Iwarrbu l-argument tal-appellanti li kull opra tal-baħar u t-tħaddim tagħha jaqa' fit-tifsira tal-artikolu 5(f) tal-Kodiċi tal-Kummerċ u jressqu eżempji ta' dan. Fl-aħħarnett, jgħidu li fl-arranġament li kien sar bejn il-partijiet f'Marzu tal-1987, l-imgħaxijiet ma kienu ssemmew qatt;

11. Illi l-Qorti tibda biex tgħid li dan l-aggravju huwa dipendenti fuq is-siwi ta' aggravji oħrajn li ressqu l-appellanti, ladarba s-sentenza appellata

sabet li l-appellanti ma kellhom jitħallsu xejn. Madankollu, tqis ukoll li l-istess aggravju huwa sikkina b'żewġt ixfafar għaliex, jekk kellu jintlaqa', il-prinċipju tal-ħlas ta' mgħax ikun jgħodd għal min jirriżulta li għandu jitħallas. Għalhekk, il-Qorti ssib li l-aggravju jixraq li jkun trattat u kunsidrat;

12. Illi l-ewwel ħaġa li wieħed għandu jżomm quddiem għajnejh hija n-natura tal-azzjoni mibdija mill-appellanti. Fil-qofol tagħha, hija azzjoni li trid ittemm qagħda ta' komunjoni ta' ġid u l-għoti ta' rendikont dwar in-nefqiet li saru mill-partijiet sħab. Minħabba li dan l-arranġament kien marbut mat-tmexxija u t-tħaddim tal-lanċa, qamet il-kwestjoni dwar jekk dan irrendihx bħala att ta' kummerċ. Jixraq li l-Qorti tqis l-ewwel din il-kwestjoni. Huwa minnu li f'xi żmien il-lanċa kienet reġistrata bħala lanċa tas-sajd mad-Dipartiment. Ingħad li dan sar biss bil-għan li s-sidien ikunu jistgħu jibbenefikaw minn konċessjonijiet li jingħataw is-sajjieda. L-appellati jisħqu li l-għan li għalih il-partijiet qablu li jibnu u jħaddmu l-lanċa kien wieħed ta' namra u delizzju biss u li dan intwera kemm mill-għamla ta' kopertura assikurattiva[4] u kif ukoll għall-użu fattwali li sar mil-lanċa matul iż-żmien;

13. Illi l-Qorti tagħraf li l-artikolu 5(f) tal-Kapitolu 13 tal-Liġijiet ta' Malta jqis bħala att oġġettiv tal-kummerċ dawk l-operazzjonijiet dwar bastimenti

[4] Dok "AA1", f'paġġ. 1048 – 1052 tal-proċess

u navigazzjoni. Tagħraf ukoll li l-ebda waħda mill-partijiet ma kienet tqis lilha nnifisha bħala kummerċjant. Jirriżulta wkoll li, meta l-partijiet qablu dwar dak li kellu jsir, ma sar l-ebda ftehim miktub, u għalhekk wieħed ma jistax jgħid li twaqqfet soċjetà ċivili bejnitehom[5]. Jidher li l-fehma tal-appellanti li l-arranġament li kellhom mal-appellati kien att ta' kummerċ kienet immirata biss biex tqis kull obbligazzjoni li toħroġ minnu bħala waħda kummerċjali u b'hekk tnissel il-mixi tal-imgħaxijiet kummerċjali fuq debiti li jirriżultaw. Wara li fliet sewwa l-provi mressqa fl-atti u ċ-ċirkostanzi fattwali tal-każ, il-Qorti ssib li l-arranġament li sar bejn il-partijiet ma kien bl-ebda mod maħsub li jkun attività kummerċjali kif imfisser u mifhum fl-artikolu 5(f) tal-Kodiċi tal-Kummerċ. Tqis ukoll li l-ġurisprudenza[6] li l-appellanti jistrieħu fuqha f'dan ir-rigward biex isejsu dan l-ewwel aggravju tagħhom, ma ġietx segwita minn sentenzi li ngħataw wara minn din il-Qorti[7] u li qalu li mhux kull opra tal-baħar jew l-għanijiet rikrejattivi tal-użu tagħha jagħmluha att oġġettiv tal-kummerċ. F'dan il-każ ma ntweriex li l-lanċa tal-partijiet kienet titħaddem b'kirja bħala impriża, f'liema każ il-kwestjoni kienet tieħu xejra oħra[8]. F'kull każ, il-Qorti ssib li huma raġonevoli u msejsa mill-provi fl-atti l-kunsiderazzjonijiet magħmulin mill-ewwel Qorti fis-sentenza appellata

---

[5] Art. 1233(1)(f) tal-Kap 16

[6] Kumm. **4.2.1948** fil-kawża fl-ismijiet ***Borġ vs Cassar Torreggiani*** (Kollez. Vol: **XXXIII.iii.491**)

[7] App. Ċiv. **2.9.1959** fil-kawża fl-ismijiet ***Kent et vs Pule' et*** (Kollez. Vol: **XLIII.i.367**) u App. Ċiv. **25.3.1960** fil-kawża fl-ismijiet ***Gatt et vs Bellizzi*** (Kollez. Vol: **XLIV.i.60**)

[8] App. Ċiv. **23.5.1947** fil-kawża fl-ismijiet ***Gollcher noe vs Higgins noe et*** (Kollez. Vol: **XXXIII.i.580**)

dwar x'kienet il-fehma tal-partijiet dwar il-lanċa u li din ma kienet bl-ebda mod operazzjoni kummerċjali kif iridu l-appellanti;

14. Illi safejn l-aggravju jrid li dan l-arranġament kien inissel il-mixi awtomatiku tal-imgħax, il-Qorti jidhrilha li mhuwiex mistħoqq f'dan il-każ. Fl-ewwel lok, ladarba l-azzjoni attriċi kienet maħsuba biex issir il-likwidazzjoni tal-kontijiet bejn il-partijiet, ma kienx il-każ li l-imgħaxijiet fuq xi bilanċ dovut jibdew jgħaddu qabel ma ssir il-likwidazzjoni aħħarija. L-ewwel tliet talbiet attriċi juru li l-likwidazzjoni għad trid issir. Fit-tieni lok, ladarba l-Qorti hija tal-fehma li l-arranġament li kien hemm bejn il-partijiet ma kienx ta' xorta kummerċjali, l-imgħaxijiet (u aktar u aktar l-imgħaxijiet komposti kif jippretendu l-appellanti fil-prospett ewlieni tagħhom mehmuż mal-ewwel affidavit tal-appellant[9]) setgħu jgħaddu biss minn dakinhar li ssir talba b'att ġudizzjarju[10]. Matul is-smigħ tal-provi, l-appellanti ressqu dokument quddiem il-perit komputista li huwa kopja mhux awtentikata ta' dik li tidher li hija ittra uffiċjali b'data li ssemmi biss ix-xahar ta' Settembru, 2007: madankollu, lanqas jekk kellu jirriżulta li dak id-dokument huwa kopja fidila ta' xi att ġudizzjarju ma jwassal biex isejjes l-aggravju tal-appellanti, għaliex kulma jidher minn dak id-dokument huwa talba biex l-appellat jersaq "*għall għemil tal-konteġġi u likwidazzjoni meħtieġa tal-ispejjeż kollha konnessi mal-ġestjoni tad-dgħajsa ta' koproprieta tiegħek u tal-mittent u sabiex wara li jiġu finalizzati u likwidati l-istess konteġġi inti*

[9] Dok "A", f'paġġ. 10 sa 35 tal-proċess
[10] Art. 1141(2) tal-Kap 16

tħallas lill mittent is-sehem minnek dovut". Fl-imsemmi dokument ma tissemma mkien xi talba jew interpellazzjoni għall-ħlas ta' mgħax. Dan, fil-fehma meqjusa ta' din il-Qorti, juri b'mod ċar li l-pretensjoni tal-ħlas ta' mgħaxijiet ma kienet bl-ebda mod mistħoqqa u li ma ntwera bl-ebda mod li kien hemm xi ċirkostanza li toħloq eċċezzjoni għar-regola li *in illiquidis non fit mora*;

15. Illi fid-dawl ta' dawn il-kunsiderazzjonijiet il-Qorti ssib li l-aggravju mhuwiex mistħoqq u mhux sejra tilqgħu;

16. Illi bit-**tieni aggravju tagħhom** l-appellanti jilmintaw mill-fatt li l-ewwel Qorti qagħdet fuq il-konteġġi magħmulin mill-komputista *ex parte* mqabbad mill-appellati u warrbet il-konteġġi tagħhom u saħansitra dawk tal-perit komputista mqabbad minnha. Jgħidu li l-ewwel Qorti ma tat l-ebda raġuni għaliex għażlet li tagħmel hekk. Huma jgħidu li dan wassal għal eżerċizzju żbilanċjat li fih huma sfaw żvantaġġati. Il-konteġġi li l-ewwel Qorti għażlet li toqgħod fuqhom kienu "*qualified*", jiġifieri lanqas mill-aspett professjonali ma jista' wieħed iqishom bħala konteġġi sħaħ jew definittivi;

17. Illi l-appellati jilqgħu għal dan l-aggravju billi jgħidu li l-ewwel Qorti għamlet sewwa li ma toqgħodx fuq il-konteġġi tal-perit komputist imqabbad minnha minħabba li dan kien ġabar provi u irrediġa r-rapport

tiegħu fiż-żmien meta l-appellati kienu għadhom mhumiex notifikati formalment bl-atti tal-kawża u ma kellhomx il-possibiltà li jressqu l-provi tagħhom. Iżidu jgħidu li f'kull każ, il-konteġġi ta' Evan Mohnani kienu l-frott ta' tagħrif u konteġġi li ż-żewġ partijiet kienu bagħtulu u ħadem fuqhom fuq rieda tal-istess partijiet[11];

18. Illi l-Qorti tibda biex tgħid li, għall-kuntrarju ta' dak li jgħidu l-appellanti, mhuwiex minnu li l-ewwel Qorti ma tatx raġuni għalfejn għażlet li toqgħod fuq il-konteġġi ta' Mohnani u għaliex ma qagħditx fuq dawk tal-perit komputist maħtur minnha. Is-sentenza appellata fiha ġabra mirquma li hija r-riżultat ta' eżami mfisser tar-raġunijiet li wasslu lil dik il-Qorti li tagħżel li ma toqgħodx fuq ir-rapport imressaq mill-perit komputista. Fit-tieni lok, meta l-perit komputista ressaq ir-rapport tiegħu, l-appellati ma kinux għadhom laqgħu formalment in-notifika tal-atti tal-kawża u kien biss meta ntbagħtilhom il-kont tat-taxxa tal-perit komputist li saru jafu biha. Fit-tielet lok, meta l-perit komputista ressaq ir-rapport tiegħu, kellu jimxi biss fuq il-provi li kienu tressqu sa dakinhar mill-appellanti[12], u meta l-ewwel Qorti tat lill-appellati l-jedd li jitħallew jikkontestaw il-kawża l-konteġġi li saru f'dak ir-rapport intlaqtu sewwa bil-provi dokumentali li l-appellati kellhom f'idejhom u li l-perit komputista ma kienx jaf bihom. Minbarra dan, sa żmien sewwa wara li kien tressaq ir-

[11] Ara Dok "Ċ", f'paġġ. 38 sa 41 tal-proċess

[12] Kemm hu hekk, id-degriet tad-29.10.2009 bil-ħatra oriġinali tal-istess perit kien jgħid ċar u tond li huwa kellu "jeżamina l-atti fil-proċess iżda bla ma jisma' xhieda jew jirċievi dokumenti oħra…" (paġ. 96 tal-proċess)

rapport tal-perit komputista, l-appellant innifsu kien baqa' jressaq provi u pretensjonijiet ġodda li ma kinux għadhom issemmew qabel. Fir-raba' lok, il-liġi tgħid li qorti mhix marbuta li toqgħod fuq il-konklużjonijiet tar-rapporti tal-periti maħturin minnha kontra l-konvinzjoni tagħha nnifisha[13]. Dan huwa wkoll prinċipju li dawn il-Qrati ilhom jimxu miegħu sa minn żmien ilu u għadhom iħaddnuh sallum[14];

19. Illi safejn dan l-aggravju jinbena fuq iċ-ċirkostanzi l-oħra msemmija mill-appellanti – jiġifieri li l-ewwel Qorti għażlet li toqgħod fuq il-konteġġi ta' Evan Mohnani u ma tatx każ tal-konteġġi tal-istess appellant – il-Qorti ssib li lanqas hawnhekk ma jgħidu sewwa l-appellanti. L-ewwel Qorti jidher li rabtet il-fehmiet tagħha mal-konteġġi maħruġa minn Mohnani għaliex kellu x'juriha li dawk saru u nbnew fuq tagħrif li tawh iż-żewġ partijiet. Fit-tieni lok, l-appellanti nfushom jgħidu li d-dokumentazzjoni (riċevuti, fatturi u dokumenti oħrajn) meħtieġa biex seta' jinħareġ rendikont tal-konteġġi kienu f'idejn l-appellanti għal żmien twil u kien fuq is-saħħa tagħhom li setgħet tingħata stampa l-iżjed korretta tal-bilanċi talvolta dovuti. Fit-tielet lok, kienu l-appellanti nfushom li, f'att ġudizzjarju mressaq minnhom saħansitra qabel ħareġ ir-rapport tal-perit komputist[15], stqarrew li ma humiex qegħdin jikkontestaw il-konteġġi sa Jannar tal-1992 (li kienu mibnija fuq tagħrif miġbur mill-appellant innifsu) u lanqas

---

[13] Art. 681 tal-Kap 12
[14] App. Ċiv. **25.2.2019** fil-kawża fl-ismijiet ***Philip Aquilina et vs A.I.Ċ. David Vassallo noe et***
[15] Nota tal-atturi tal-15.6.2010 f'paġġ. 100 – 1 tal-proċess

dwar dawk il-konteġġi bejn l-2001 u l-2007 (li saru mill-appellat). Il-kontestazzjoni kienet tirrigwarda d-disa' (9) snin bejn l-1992 u l-2001 u dwar dan ressqu lista ta' partiti li dehrilhom li wieħed ma kellux iqishom[16]. Minn qari tas-sentenza appellata jidher li, fejn kien il-każ, l-ewwel Qorti ħadet qies tal-kontestazzjonijiet li kienu għamlu l-appellanti u mxiet magħhom;

20. Illi għalhekk il-Qorti tasal għall-fehma li dan l-aggravju mhuwiex tajjeb lanqas;

21. Illi fit-**tielet aggravju** tagħhom, l-appellanti jgħidu li l-ewwel Qorti ħalliet barra w injorat xi partiti ta' spejjeż minfuqa minnhom u li kienu ippretendew li jitħallsu tagħhom. Fil-fehma tagħhom dan wassal biex il-konteġġi magħmula mill-ewwel Qorti huma vizzjati billi hemm pretensjonijiet li dwarhom baqgħet ma ttieħdet l-ebda deċiżjoni. Jirriżulta li dawn il-pretensjonijiet kollha joħorġu mill-affidavit ulterjuri[17] mressaq mill-appellant u dokumenti mehmużin miegħu[18]. Dawn il-pretensjonijiet jikkonsistu f'telf tar-reġistrazzjoni tal-lanċa bħala "*part-time commercial fishing vessel*" (€ 2439.37); telf tal-valur tal-liċenza tal-lanċa bħala opra tal-baħar tas-sajd, liema liċenza kellha valur bejn € 6988 u € 11647; nefqiet li kellhom isiru għal tiswijiet ta' ħsarat fil-garaxx tal-appellanti

[16] Ara paġġ. 102 – 3 u Dok "T" f'paġġ. 780 – 1 tal-proċess
[17] Dok "EG", f'paġġ. 957 sa 974 tal-proċess
[18] Dokti "EG1" sa "EG57", f'paġġ. 975 sa 1031 tal-proċess

minħabba xogħol li sar mill-appellat fuq il-lanċa f'dak l-imkien (€573.48 u € 610); nefqa ta' €221.29 għal oġġetti mixtrija minnhom u ntużaw fil-lanċa wara li kienu saru l-konteġġi minn Evan Mohnani; ħlas ta' assikurazzjoni tal-lanċa (€ 230.33) u ħlas ieħor ta' € 157.23 magħmul mill-appellant;

22. Illi l-appellati jgħidu li dan l-aggravju ma huwa xejn aktar minn stedina biex din il-Qorti tagħmel apprezzament mill-ġdid tal-provi li kellha quddiemha l-ewwel Qorti. Huma jgħidu li ma hemm l-ebda raġuni għalfejn din il-Qorti għandha tagħmel hekk, ladarba l-eżerċizzju mwettaq mill-ewwel Qorti kien wieħed korrett. Iżidu jgħidu li wieħed ma għandux għalfejn jistgħaġeb għaliex l-ewwel Qorti ma għażlitx li temmen lill-appellanti, meta wieħed jara li bejn iż-żewġ affidavit li ressaq kien hemm nuqqas ta' qbil minn verżjoni għal oħra u inkonsistenzi ripetuti fix-xhieda mogħtija. Dwar is-somom li l-appellanti jsemmu taħt dan l-aggravju, l-appellati jgħidu li dawn ma għandhom x'jaqsmu xejn mal-mertu tal-azzjoni mibdija mill-appellanti u kien biss lejn l-aħħar tas-smigħ tal-każ li l-appellanti semmewhom l-ewwel darba. Huma jgħidu wkoll li l-pretensjonijiet tal-appellanti ma jikkorrispondux mar-rejaltà u tressqu biss biex jipprovaw ixejnu l-fatt li l-appellanti huma debituri tal-appellati;

23. Illi l-Qorti tqis li tassew li dan l-aggravju jirrigwarda l-apprezzament tal-provi magħmul mill-ewwel Qorti. Kif ingħad bosta drabi, din il-Qorti tagħraf li bħala regola m'għandhiex tagħmel rivalutazzjoni tal-provi jew ta'

min imissu jitwemmen. F'ċirkostanzi bħal dawn, sakemm l-eżerċizzju tal-apprezzament tal-provi fattwali li jsir mill-ewwel Qorti ma jkunx fid-dieher wieħed irraġonevoli, din il-Qorti ma tindaħalx biex tgħid x'kienet taħseb hi jew jekk l-apprezzament magħmul mill-ewwel Qorti kinitx tagħmlu bħalha[19];

24. Illi b'żieda ma' dan, f'każ fejn qorti jkollha quddiemha verżjonijiet li ma jaqblux ma' xulxin, ingħad li huwa u jibqa' dejjem prinċipju tad-dritt li l-parti attriċi f'kawża għandha l-obbligu li tipprova kif imiss il-premessi għat-talbiet tagħha b'mod li, jekk tonqos li tagħmel dan, iwassal għall-ħelsien tal-parti mħarrka.[20] Il-fatt li l-parti mħarrka tkun ressqet verżjoni li ma taqbilx ma' dik imressqa mill-parti attriċi ma jfissirx li l-parti attriċi tkun naqset minn dan l-obbligu, għaliex jekk kemm-il darba l-provi ċirkostanzjali, materjali jew fattwali jagħtu piż lil dik il-verżjoni tal-parti attriċi, il-Qorti tista' tagħżel li toqgħod fuqha u twarrab il-verżjoni tal-parti mħarrka[21]. Min-naħa l-oħra, il-fatt li l-parti mħarrka ma tressaqx provi tajba jew ma tressaq provi xejn kontra l-pretensjonijiet tal-parti attriċi, ma jeħlisx lil din milli tipprova kif imiss l-allegazzjonijiet u l-pretensjonijiet tagħha.[22] Huwa għalhekk li l-liġi torbot lill-parti f'kawża li tipprova dak li tallega[23] u li tagħmel dan billi tressaq l-aħjar prova[24];

---

[19] App. Ċiv. **26.1.2018** fil-kawża fl-ismijiet ***Josephine Aġius vs Piju Theuma***
[20] App. Inf. JSP **12.1.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Hans J. Link et vs Raymond Merċieca***
[21] App. Ċiv. **31.5.2019** fil-kawża fl-ismijiet ***Ġużeppa sive Josephine Camilleri et vs John Camilleri et***
[22] App. Inf. PS **7.5.2010** fil-kawża fl-ismijiet ***Emanuel Ellul et vs Anthony Busuttil***
[23] Art. 562 tal-Kap 12
[24] Art. 559 tal-Kap 12

25. Illi din il-Qorti ma taqbilx li l-fatt li l-ewwel Qorti ma laqgħetx dawn il-pretensjonijiet tal-appellanti juri li dik il-Qorti wettqet eżerċizzju vizzjat tal-apprezzament tal-provi mressqa quddiemha. Lanqas ma juri li injorathom jew ma ntebħitx bihom. F'każ bħal dan, fejn il-partijiet iressqu għadd ta' pretensjonijiet jew prospetti ta' pretensjonijiet, wieħed m'għandux jistenna li l-Qorti toqgħod tikkummenta dwar kull waħda minnhom. Minbarra dan, kif sewwa jgħidu l-appellati, uħud mill-pretensjonijiet imsemmija mill-appellanti taħt dan l-aggravju jaqgħu 'l barra min-natura tat-talbiet attriċi, billi l-azzjoni hija waħda ta' likwidazzjoni u kwittanza ta' bilanċ dovut u mhux azzjoni ta' likwidazzjoni ta' danni. Lanqas ma hija azzjoni dwar telf prospettat li, f'każ minnhom (dak rigwardanti t-telf tal-valur tal-liċenza), huwa biss wieħed approssimativ u għalhekk kuntrarju għall-eżerċizzju ta' likwidazzjoni li l-azzjoni attriċi nnifisha titlob. Fl-aħħarnett, fir-rigward ta' pretensjonijiet oħrajn, il-Qorti ssib li dawn kienu magħrufa mill-appellanti sa minn qabel ma fetħu l-kawża iżda, minkejja dan, kien biss wara li l-appellati ressqu l-provi tagħhom li l-pretensjonijiet tressqu l-ewwel darba. Din iċ-ċirkostanza tagħti wisq fil-għajn u ma setgħetx ma kinitx innotata wkoll mill-ewwel Qorti. Din il-Qorti tasal biex taħsibha bħall-appellati u tqis li l-appellanti qajmu dawn il-pretensjonijiet meta mill-provi mressqa fl-azzjoni rikonvenzjonali beda jidher li l-bilanċ dovut lill-appellati kien jaqbeż dak pretiż mill-appellanti;

26. Illi billi l-appellanti ma ġabu 'l quddiem l-ebda raġuni oħra tajba għaliex din il-Qorti jmissha tilqa' dan l-aggravju jew xi parti minnu, l-istess aggravju mhux ser jintlaqa';

27. Illi r-**raba' aggravju** jitkellem dwar konteġġi u kunsiderazzjonijiet magħmula mill-ewwel Qorti li wassluha biex tonqos li tqis il-fatti kollha jew li saħansitra wassluha għal konklużjonijiet kontradittorji li jagħmlu differenza kbira fl-ammont dovut lilhom mill-appellati. L-appellanti jsemmu sitt (6) ċirkostanzi partikolari li dwarhom ressqu dan l-aggravju. Dawn huma: (a) l-bilanċ tal-ħlas tax-xiri tal-makni tal-lanċa; (b) it-tpaċija tal-ammont dovut lil Ġanni Farruġia "*Il-Junker*" f'Lulju tal-1997 b'xogħol ta' *accountancy* mogħti mill-appellant; (ċ) ix-xiri tal-karburant ta' għamla li l-lanċa ma kinitx tikkonsma; (d) tressiq ta' riċevuti min-naħa tal-appellat li ma jfissrux in-natura tan-nefqiet; (e) in-nefqa biex il-lanċa ttellgħet mill-baħar u tqiegħdet f'garaxx; u (f) in-nefqa biex sar ir-rapport tas-'*surveyor*' Daniel Grima. L-appellanti jtemmu dan l-aggravju billi jagħmlu eżerċizzju sħiħ ta' konteġġi ta' kif imissu, fil-fehma tagħhom, joħroġ il-bilanċ korrett;

28. Illi l-appellati hawnhekk ukoll imieru l-aggravju u l-pretensjonijiet li jsiru fih. Huma jagħtu wkoll raġunijiet għaliex kull waħda mill-imsemmija pretensjonijiet ma hijiex mistħoqqa. Fuq kollox, jgħidu li dan l-aggravju

wkoll jissejjes fuq allegat apprezzament ħażin tal-provi min-naħa tal-ewwel Qorti;

29. Illi l-Qorti tqis li dan l-aggravju huwa tabilħaqq wieħed li jittanta jistieden lil din il-Qorti terġa' tgħaddi biex tagħmel apprezzament tal-provi li sar mill-ewwel Qorti. Dak li kellha x'tgħid fit-tielet aggravju ttennih hawnhekk. Tqis ukoll li l-pretensjonijiet li l-appellanti jsemmu taħt dan l-aggravju kienu lkoll meqjusa mill-ewwel Qorti, b'mod partikolari l-kawżali tal-kiri tal-garaxx li fih tqiegħdet il-lanċa wara li ttellgħet l-art. Din il-Qorti xorta waħda qieset l-atti tal-kawża u qabblithom mal-kunsiderazzjonijiet magħmula fis-sentenza appellata u ssib li fil-każijiet kollha li l-appellanti jsemmu taħt dan l-aggravju, l-ewwel Qorti setgħet raġonevolment tasal għall-fehmiet li waslet għalihom fis-sentenza appellata. Hekk ukoll issib li l-biċċa l-kbira mill-argumenti li l-appellanti jressqu taħt dan l-aggravju huma argumenti li semmewhom kemm fin-Nota ta' Sottomissjonijiet[25] tagħhom u kif ukoll fin-Nota ta' Replika[26] u li tqiegħdu quddiem l-ewwel Qorti għall-kunsiderazzjoni tagħha. Dan ifisser li din il-Qorti ma ssibx li hemm raġuni għaliex għandha tibdel il-kalkoli magħmulin mill-ewwel Qorti b'dawk magħmulin mill-appellanti fir-Rikors tal-Appell tagħhom;

30. Illi għalhekk, lanqas dan l-aggravju ma huwa mistħoqq u mhux sejjer jintlaqa';

[25] Paġġ. 1087 sa 1092 tal-proċess
[26] Paġġ. 1112 sa 1121 tal-proċess

31. Illi fil-**ħames aggravju** tagħhom l-appellanti jilmintaw mill-mod kif l-ewwel Qorti qasmet il-kap tal-ispejjeż u għabbiethom bil-ħlas tal-biċċa l-kbira minnhom. Huma jgħidu li dan l-aggravju joħroġ ċar meta wieħed iqis li l-azzjoni tagħhom kienet dwar eżerċizzju ta' konteġġi u qsim bin-nofs tan-nefqiet dwar il-lanċa. Huma jgħidu li ma kienx b'għażla tagħhom li waslu biex fetħu din il-kawża, imma minħabba n-nuqqas ta' ko-operazzjoni min-naħa tal-appellati jew minħabba li saru nefqiet bla ma kien sar qbil li kellhom isiru jew saru fuq inizjattiva waħedha tal-appellat;

32. Illi hawnhekk ukoll l-appellati jgħidu li dan l-aggravju huwa infondat, meta wieħed iqis li l-appellanti kienu qegħdin jippretendu li għandhom jieħdu u l-fatti wrew li kellhom iħallsu;

33. Illi l-Qorti tqis li għalkemm huwa minnu li l-azzjoni attriċi kienet waħda maħsuba għal-likwidazzjoni tal-konteġġi u għall-bejgħ ta' ħaġa miżmuma in komun bejn il-partijiet, l-ewwel Qorti dehrilha li kellha tikkalibra l-kap tal-ispejjeż bil-mod imsemmi fis-sentenza appellata għaliex hija sabet li l-appellanti mhux talli ma kinux kredituri tal-appellati, imma irriżulta li kienu debituri. Mit-talbiet infushom – partikolarment it-tieni u t-tielet talbiet attriċi – u wkoll mis-seba' premessa tar-Rikors Maħluf joħroġ ċar li l-appellanti kienu qegħdin jippretendu li għandhom jieħdu u mhux jagħtu. B'dan il-mod, l-azzjoni tagħhom ma baqgħetx "newtrali", iżda saret waħda ta' pretensjoni speċifika. Is-sentenza appellata sabet li dik il-pretensjoni twaqqgħet bl-azzjoni rikonvenzjonali mressqa mill-

appellati. Dak li għamlet l-ewwel Qorti huwa t-tħaddim tad-dispożizzjonijiet tal-artikolu 223(3) tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta. Mill-bqija, f'dak li għandu x'jaqsam mal-bejgħ b'irkant ġudizzjarju tal-lanċa, l-ewwel Qorti ħaddmet il-kejl li l-appellanti jgħidu li messu tħaddem fir-rigward ta' kollox. Din il-Qorti ma ntweriet l-ebda raġuni tajba mill-appellanti għaliex, ladarba s-sentenza appellata sabet li għandhom iħallsu lill-appellati s-somma hemm likwidata, il-kap tal-ispejjeż imissu jinbidel b'xi mod;

34. Illi għalhekk dan l-aggravju mhuwiex tajjeb u mhux se jintlaqa';

Decide:

35. Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi billi:

Tiċħad l-appell imressaq mill-atturi u għalhekk tikkonferma għal kollox is-sentenza mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-28 ta' Lulju, 2014, fil-kawża fl-ismijiet premessi, bl-**ispejjeż** kontra l-appellanti, b'dan li l-ispejjeż tal-ewwel istanza jibqgħu kif determinati f'dik is-sentenza.

Joseph Azzopardi Prim Imħallef	Joseph R. Micallef Imħallef	Tonio Mallia Imħallef

Deputat Reġistratur
rm